

## МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

### INTERNATIONAL COOPERATION IN THE SPHERE OF ENTREPRENEURSHIP IN THE USE OF ALTERNATIVE ENERGY SOURCES: LEGAL ASPECTS AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT

**Костенко І.В., к.ю.н., науковий співробітник,**

*Науково-дослідний інститут державного будівництва  
та місцевого самоврядування  
Національної академії правових наук України  
ORCID ID: 0000-0002-8784-5422*

**Оксін В.Ю., д.ю.н., професор,  
професор кафедри публічного управління,  
адміністрування та права,**

*Національний університет «Полтавська політехніка  
імені Юрія Кондратюка»  
ORCID ID: 0000-0001-6080-7752*

**Левченко Д.С., PhD в галузі право,  
старший викладач кафедри менеджменту  
та інноваційного розвитку,**

*Бізнес-школа КРОК  
ORCID ID: 0000-0001-8343-2260*

У статті проведено комплексне дослідження сучасних правових умов і механізмів міжнародного співробітництва у сфері підприємницької діяльності, пов'язаної з альтернативними, насамперед відновлюваними (ВДЕ), джерелами енергії в контексті глобальних кліматичних орієнтирів і стратегічних зобов'язань України в межах євроінтеграційного курсу. Аналітичну основу становлять положення Директиви (ЄС) 2023/2413 (RED III), акти Енергетичного Співтовариства та ключові зміни національного законодавства 2021–2025 рр., які сформували оновлену нормативну платформу для сталого розвитку відновлюваної енергетики.

Особливу увагу приділено впровадженню системи гарантій походження електроенергії та створенню її національного реєстру, реформуванню аукціонних механізмів, затвердженню Національного плану дій з розвитку ВДЕ до 2030 року та адаптації європейської моделі енергетичних спільнот.

Проаналізовано перспективи реалізації інноваційних підприємницьких моделей – корпоративних «зелених» РРА, агровольтаїчних проєктів (поєднання сільськогосподарського виробництва з сонячною генерацією), «зелених» транспортних кластерів і транскордонних енергетичних ініціатив, здатних інтегрувати український сектор ВДЕ до єдиного європейського енергетичного простору.

Виявлено ключові правові бар'єри: неповну гармонізацію стандартів гарантій походження та відсутність їх взаємного визнання з ЄС; затримку у впровадженні прискорених дозвільних процедур і створенні «зон прискореного розвитку»; нормативну невизначеність щодо систем накопичення енергії та енергетичних спільнот; недостатню інтеграцію вимог Директиви (ЄС) 2022/2464 (CSRD) та пов'язаних із нею принципів екологічної, соціальної та управлінської звітності (ESG) у національне регуляторне поле.

Запропоновано комплекс правових та інституційних заходів, спрямованих на усунення виявлених перешкод, цифровізацію та дерегуляцію дозвільних процесів, стимулювання довгострокових «зелених» контрактів і розвиток транскордонних проєктів, що у середньотривалій перспективі має зміцнити позиції України як регіонального лідера у сфері ВДЕ та конкурентоспроможного учасника міжнародної енергетичної кооперації.

**Ключові слова:** альтернативні джерела енергії, відновлювана енергетика, міжнародне співробітництво, підприємництво, адміністративно-правове регулювання, дозвільні процедури, адміністративно-правові засади, гарантії, енергетичні спільноти, транскордонні проєкти, зелений перехід, екологічні права, кліматична політика, стале енергопостачання, енергетичні інвестиції, правова гармонізація.

The article presents a comprehensive study of the current legal conditions and mechanisms of international cooperation in entrepreneurial activities involving renewable and other alternative energy sources (RES) in the context of global climate targets and Ukraine's strategic commitments as part of its European integration agenda. The analytical foundation is based on the provisions of Directive (EU) 2023/2413 of the European Parliament and of the Council of 18 October 2023 on the promotion of the use of energy from renewable sources (RED III), acts of the Energy Community, and key amendments to national legislation from 2021 to 2025, which have formed an updated regulatory framework for the sustainable development of renewable energy.

Particular attention is given to the implementation of the Guarantees of Origin system for renewable electricity and the establishment of its national registry, the reform of auction mechanisms, the adoption of the National Action Plan for the Development of Renewable Energy Sources (RES) by 2030, and the adaptation of the European model of energy communities.

The prospects for deploying innovative business models are examined, including corporate "green" PPAs, agrivoltaic projects (integrating agricultural production with solar generation), "green" transport clusters, and cross-border energy initiatives aimed at integrating Ukraine's renewable energy sector into the unified European energy market.

Key legal barriers have been identified: incomplete harmonisation of guarantees of origin standards and the absence of their mutual recognition with the EU; delays in implementing accelerated permitting procedures and designating "renewables go-to areas"; regulatory uncertainty concerning energy storage systems and energy communities; and insufficient integration of the requirements of Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on corporate sustainability reporting (CSRD) and the related principles of environmental, social, and governance (ESG) reporting into the national regulatory framework.

A comprehensive set of legal and institutional measures is proposed, aimed at addressing the identified barriers, promoting the digitalisation and streamlining of permitting procedures, stimulating long-term "green" contracts, and fostering the development of cross-border projects, which, in the medium and long term, should strengthen Ukraine's position as a regional leader in the renewable energy sector (RES) and as a competitive participant in international energy cooperation.

**Key words:** alternative energy sources, renewable energy, international cooperation, entrepreneurship, administrative and legal regulation, permitting procedures, administrative and legal foundations, guarantees, energy communities, cross-border projects, green transition, environmental rights, climate policy, sustainable energy supply, energy investments, legal harmonisation.

**Вступ.** Після Конференції сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (COP28, Дубай, 2023 р.) було ухвалено безпрецедентний міжнародний орієнтир: до 2030 р. утричі збільшити встановлені потужності відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) та вдвічі підвищити глобальну енергоефективність [1]. Ця ціль стала ключовим елементом так званого *UAE Consensus* і покликана забезпечити прискорену декарбонізацію промисловості, транспорту та будівельного сектору, зменшення залежності від викопного палива та досягнення кліматичної нейтральності [1; 3].

За прогнозами Міжнародного енергетичного агентства (IEA), досягнення показника «3х» вимагатиме збільшення глобальної встановленої потужності ВДЕ з 3,4 ТВт (2022 р.) до понад 11 ТВт у 2030 р., що передбачає введення в експлуатацію додатково понад 5,5 ТВт нових потужностей – еквівалентно сумарним енергосистемам Китаю, ЄС, Індії та США [2]. Водночас, за оцінками IEA та Міжнародного агентства з відновлюваних джерел енергії (IRENA), за нинішніх темпів та затверджених національних цілей світ досягне лише близько 7,2 ТВт у 2030 р., що становить 2,1-кратне зростання від рівня 2023 р. і залишає дефіцит у 3,7 ТВт від цільового орієнтиру [1; 2].

Структурна динаміка приросту відновлювальних джерел енергії у 2024–2030 рр. визначатиметься переважним домінуванням сонячної енергетики, на яку припадатиме близько 80 % глобального введення нових потужностей. Вітрова генерація, своєю чергою, продемонструє удвічі вищі темпи розгортання, ніж у 2017–2023 рр., істотно збільшуючи свою частку в енергобалансі [3]. До 2030 р. частка ВДЕ у світовому виробництві електроенергії зросте з 30% (2023 р.) до 46%, при цьому сонячна енергетика стане провідним джерелом, випередивши гідро- та вітрову генерацію [3]. До 2030 р. частка ВДЕ у світовому виробництві електроенергії зросте з 30% (2023 р.) до 46%, при цьому сонячна енергетика стане провідним джерелом генерації, випередивши як гідроенергетику, так і вітрову генерацію [3].

У регіональному вимірі найбільший приріст забезпечить Китай, який за рахунок зниження собівартості проєктів до рівня або нижче вартості вугільної генерації подвоїть свій внесок у світовий ВДЕ-баланс. Сукупно ЄС та США додадуть близько 30% приросту, тоді як Індія та Бразилія – по 5% кожна [3]. Водночас, навіть за таких темпів, електроенергія забезпечуватиме лише близько 23% кінцевого енергоспоживання у 2030 р., що вимагає активнішої електрифікації теплопостачання та транспорту. IEA прогнозує, що у секторі тепла частка ВДЕ сягне 20% завдяки біоенергії, тепловим насосам, сонячній та геотермальній генерації; у транспорті – лише 6%, переважно за рахунок біопалив та електромобілів. Особливо відстають авіаційний і морський сегменти, де частка відновлюваних палив зберігається на рівні 6% та потребує утричі вищого зростання для виконання сценарію *Net Zero* [3].

Таким чином, досягнення цілей COP28 потребуватиме не лише масштабного нарощування генераційних потужностей, але й синхронного розвитку мережевої інфраструктури (не менше 25 млн км нових і модернізованих ЛЕП), систем накопичення енергії (понад 1 500 ГВт), а також реформування регуляторної бази й створення сприятливого інвестиційного середовища. Ці чинники безпосередньо визначатимуть майбутні транснаціональні бізнес-моделі, механізми сертифікації та торгівлі гарантіями походження енергії, що ставатиме основою міжнародної кооперації у сфері підприємництва на ринку ВДЕ [1–3].

Для України, яка послідовно здійснює гармонізацію енергетичного законодавства з *acquis* Європейського Союзу та правом Енергетичного Співтовариства, період 2021–2025 рр. ознаменувався впровадженням комплексних правових інновацій, що створюють багаторівневу інституційну основу для розширення міжнародної кооперації у сфері підприємницької діяльності, орієнтованої на відновлювану енергетику.

Прийняття Закону України «Про енергетичну ефективність» [4] сформувало фундаментальні правові передумови для підвищення енергоефективності на всіх рівнях – від промислового виробництва до побутового сектору. Закон закріпив механізми державної підтримки інноваційних проєктів, фінансового стимулювання модернізації енергоємних об'єктів та впровадження енергозберігаючих технологій, що є необхідною умовою для інтеграції України в європейський енергетичний простір.

Актуалізована редакція Закону України «Про альтернативні джерела енергії» [5] надала правову легітимізацію сучасним інструментам інтеграції ВДЕ в національну енергетичну систему. Зокрема, вона закріпила механізм гарантій походження електричної енергії (*Guarantees of Origin, GoO*) та уточнила процедури участі у «зелених» аукціонах. Ці положення, підкріплені підзаконними нормативно-правовими актами та офіційними роз'ясненнями [6], створюють правове підґрунтя для формування конкурентного ринку торгівлі екологічно чистою енергією, відкриваючи українським суб'єктам господарювання доступ до європейських систем сертифікації, фінансових інструментів та механізмів підтримки.

Додатковим вектором розвитку виступає імплементація «Керівних принципів щодо концепцій енергетичних спільнот» Енергетичного Співтовариства (PG 01/2024) [7], які адаптують європейську модель енергетичних спільнот до правових та економічних умов країн-учасниць, у тому числі України. Це відкриває можливості для впровадження локалізованих моделей виробництва і споживання енергії, розвитку децентралізованої генерації, підвищення гнучкості енергосистеми та залучення місцевих громад до процесів енергетичного переходу.

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2024 р. № 761-р [8], яким затверджено Національний план дій з відновлюваної енергетики до 2030 року, синхронізує внутрішні цільові показники із європейськими кліматичними орієнтирами. Документ визначає прогнозовані параметри частки ВДЕ у кінцевому енергоспоживанні, встановлює дорожню карту інвестицій у галузь та забезпечує передбачуваність регуляторного середовища, що є ключовим для довгострокового планування приватного та інституційного капіталу.

Таким чином, зазначені законодавчі та нормативні зміни не лише розширюють правові інструменти міжнародного співробітництва – від торгівлі гарантіями походження до розвитку децентралізованих енергетичних спільнот, – але й зміцнюють позиції України як перспективного регіонального лідера у сфері відновлюваної енергетики та інтегрованих ринків електроенергії.

## 1. Нормативно-правові засади міжнародної кооперації у сфері альтернативних джерел енергії

### 1.1. Право ЄС: RED III та суміжні акти

Правове регулювання співробітництва у сфері відновлюваної енергетики в Європейському Союзі зазнало суттєвого оновлення з ухваленням Директиви (ЄС) 2023/2413 від

18 жовтня 2023 р., якою внесено зміни до Директиви (ЄС) 2018/2001, Регламенту (ЄС) 2018/1999 та Директиви 98/70/ЄС щодо стимулювання виробництва енергії з відновлюваних джерел, а також скасовано Директиву Ради (ЄС) 2015/652 [11]. Зазначена редакція, відома як RED III, визначає амбітний обов'язковий орієнтир – досягнення до 2030 р. частки енергії з відновлюваних джерел на рівні щонайменше 42,5% у валовому кінцевому енергоспоживанні Союзу з прагненням до 45% [13].

RED III прямо пов'язана з цілями Європейського зеленого курсу та Плану REPowerEU, що передбачають прискорену відмову від викопних палив, зменшення залежності від імпорту енергоресурсів та створення інтегрованої енергосистеми на основі низьковуглецевих технологій [11]. Серед ключових новел Директиви – встановлення секторальних показників для зростання частки ВДЕ у сферах опалення й охолодження, транспорту, промисловості та будівництва, а також розвиток енергетичних спільнот і впровадження механізмів прискореного надання дозволів у так званих *renewables acceleration areas* [13].

Важливим елементом є закріплення зобов'язання держав-членів створити до 2025 р. правову базу для спільних міждержавних проєктів з ВДЕ, передбачивши реалізацію щонайменше двох таких проєктів до 2030 р. (а для країн з річним споживанням понад 100 ТВт·год – трьох до 2033 р.). Така модель сприяє оптимізації розміщення генеруючих потужностей, зниженню витрат і формуванню трансєвропейського ринку відновлюваної енергії [11].

Директива приділяє значну увагу електрифікації секторів економіки та впровадженню відновлюваних палив небіологічного походження (RFNBOs), зокрема зеленого водню, для важко електрифікованих галузей (морський та авіаційний транспорт, хімічна промисловість). Встановлено обов'язкові індикативні частки використання таких палив, а також уніфіковано правила їх обліку для уникнення подвійного рахунку [13].

Окремий блок RED III присвячено спрощенню дозвільних процедур. Запроваджено скорочені строки розгляду заяв, принцип «мовчазної згоди» для окремих категорій проєктів та екологічну оцінку на рівні планування зон, придатних для прискореного розгортання ВДЕ. Це спрямовано на усунення адміністративних бар'єрів, які в минулому значно уповільнювали інвестиційний цикл у галузі [11].

Також закріплено стандарти взаємного визнання гарантій походження енергії у межах ЄС, що є важливим інструментом для розвитку ринку зелених сертифікатів і транснаціональних угод купівлі-продажу енергії (*power purchase agreements*). Це створює передумови для активнішого залучення приватного капіталу, зокрема у рамках корпоративних стратегій декарбонізації [11; 13].

RED III підсилює екологічні та соціальні стандарти у сфері біоенергетики, включно з принципом каскадного використання біомаси та обмеженням підтримки для електростанцій, що працюють виключно на деревині, за винятком окремих випадків, пов'язаних із безпекою постачання [11].

Важливим чинником еволюції правових засад міжнародної кооперації у сфері відновлюваної енергетики у 2024 р. стало затвердження Секретаріатом Енергетичного Співтовариства *Керівних принципів щодо концесій енергетичних спільнот (Policy Guidelines PG 01/2024)* [7]. Документ містить розгорнуте тлумачення та практичні орієнтири щодо імплементації положень Директиви (ЄС) 2018/2001 (RED II) та Директиви (ЄС) 2019/944 (IMED) у правовій системі Договірних Сторін, спираючись на багаторічний досвід держав – членів ЄС у формуванні та функціонуванні *renewable energy communities* (RECs) та *citizen energy communities* (CECs). При цьому особливу увагу приділено адаптації зазначених моделей до соціально-економічних та правових умов країн Енергетичного Співтовариства.

Згідно з PG 01/2024, енергетична спільнота визначається як юридична особа з відкритим і добровільним членством, що перебуває під ефективним контролем місцевих учасників – громадян, органів місцевого самоврядування, малих і середніх підприємств – та має на меті переважно створення екологічних, економічних і соціальних вигод для своїх членів і території діяльності, а не отримання максимального прибутку. Для RECs встановлюється обов'язкова територіальна прив'язка контролюючих членів до місця реалізації проєкту, використання виключно відновлюваних енергетичних технологій і спрямованість на досягнення локального енергетичного ефекту.

Секретаріат наголошує, що ефективна імплементація RED II та IMED на національному рівні має включати, зокрема:

- визначення належних організаційно-правових форм (кооперативи, асоціації, неприбуткові товариства) із виключенням структур, зорієнтованих виключно на комерційний прибуток;
- запровадження пропорційних і недискримінаційних процедур ліцензування, приєднання до мереж та доступу до енергетичних ринків;
- створення національних реєстрів RECs/CECs і наділення компетентних органів повноваженнями щодо моніторингу та контролю їх діяльності;
- усунення адміністративних бар'єрів шляхом спрощення дозвільних процедур, впровадження механізму «єдиного вікна», прискореного приєднання до мереж;
- забезпечення доступу до фінансової підтримки та програм енергоефективності, зокрема для вразливих і малозабезпечених споживачів.

Узгоджене застосування положень RED III та оновлених підходів Секретаріату Енергетичного Співтовариства (PG 01/2024) [7] формує для України чітку нормативну «дорожню карту» інтеграції до внутрішнього енергетичного ринку ЄС у сегменті розподіленої та відновлюваної генерації. Гармонізація процедур, створення сприятливих умов для розвитку RECs/CECs, запровадження механізмів енергетичного шерінгу та взаємного визнання гарантій походження створюють правові передумови для масштабування транскордонних проєктів і системного залучення місцевих громад і підприємницького сектору до «зеленої» економіки.

Подальший аналіз вимагає оцінки того, яким чином ці європейські та енергетично-співтовариські стандарти були відображені у внутрішньому праві України. Період 2021–2025 рр. позначився ухваленням і оновленням ключових нормативно-правових актів – від базового Закону України «Про енергетичну ефективність» № 1818-IX (2021 р.) до актуалізованої редакції Закону «Про альтернативні джерела енергії» (2025 р.), запуску національної системи гарантій походження та модернізації «зелених» аукціонів, – що заклали інституційну, технологічну та ринкову основу для практичної реалізації положень RED/IMED у національному контексті.

## 1.2. Нормативно-правове забезпечення розвитку альтернативних джерел енергії в Україні у 2021–2025 рр.

Впродовж 2021–2025 рр. нормативно-правова архітектура відновлюваної енергетики в Україні зазнала послідовної модернізації, спрямованої на зближення з acquis ЄС, формування прозорих ринкових інструментів і створення легальної інфраструктури для участі бізнесу та громад у сегменті ВДЕ. Ключовими віхами стали ухвалення базового закону про енергоефективність, актуалізація закону про альтернативні джерела енергії, запровадження гарантій походження (GoO) з функціонуванням відповідного реєстру та перших тендерних практик, а також затвердження Національного плану дій з ВДЕ до 2030 р. Разом ці кроки створюють цілісне правове середовище для підприємницьких моделей на ринку ВДЕ – від корпо-

ративних «зелених» РРА до енергетичних спільнот та розподіленої генерації.

**Закон «Про енергетичну ефективність» № 1818-IX (2021) та його оновлення.**

Закон України «Про енергетичну ефективність» № 1818-IX від 21.10.2021 р. став фундаментом для горизонтальної інтеграції принципів ощадливого енергоспоживання у промисловість, сферу послуг і побут. Він закріпив нормативні засади для енергоменеджменту, енергоаудитів, енергосервісних контрактів, індикативних цілей і державних програм підтримки, що безпосередньо впливають на інвестиційну привабливість «зелених» проєктів та зменшують їхні транзакційні витрати [4]. У 2022–2024 рр. закон неодноразово актуалізували через підзаконну нормотворчість і точкові зміни, спрямовані на уніфікацію процедур, цифровізацію обміну даними та узгодження з вимогами енергетичного ринку. Практичний ефект цих поправок полягає у розширенні спектру інструментів для МСП і муніципалітетів (від енергосервісу до проєктів з тепловими насосами та даховою СЕС), а також у підвищенні банківованості проєктів ВДЕ завдяки зрозумілішим вимогам до вимірювання, звітності та верифікації [4].

**Закон «Про альтернативні джерела енергії» (09.02.2025)**

Оновлення закону «Про альтернативні джерела енергії» (ред. від 09.02.2025) стало ключовим для синхронізації внутрішнього регулювання з практиками ЄС у частині торгівлі «зеленою» електроенергією та підтримки розподіленої генерації [5]. Акт конкретизує правовий режим для інвестицій у ВДЕ, зокрема через механізми участі в аукціонах підтримки та інтеграцію інструментів гарантій походження. З погляду підприємництва важливо, що норми закону підвищують визначеність для приватних РРА, полегшують взаємодію малих виробників з постачальниками та операторами мережі і, в перспективі, створюють регуляторний простір для енергетичного шерінгу й енергетичних спільнот як форм громадянської участі в енергоринку [5].

**Запровадження гарантій походження (GoO): постанова КМУ № 227 від 27.02.2024, реєстр та перші тенденції**

Постанова КМУ № 227 від 27.02.2024 р., яка набула чинності 05.03.2024 р., започаткувала в Україні повноцінну систему гарантій походження електричної енергії з ВДЕ, визначивши порядок їх видачі, обігу та погашення, а також контури адміністрування та нагляду [15]. Запуск реєстру GoO – критичний елемент ринкової інфраструктури, який дозволяє відокремити «зелений» атрибут від фізичної поставки електроенергії, що відкриває шлях до корпоративного декарбонізаційного попиту та можливості для українських виробників монетизувати «зеленість» продукції відповідно до європейських стандартів. За повідомленнями USAID ESP, створення і виведення в дослідно-промислову експлуатацію реєстру GoO надало бізнесу інструмент для вибору електроенергії підтвердженого відновлюваного походження та формування внутрішнього ринку «зелених» сертифікатів [10]. Паралельно фіксувалися перші оголошення тендерів на GoO, що вказує на становлення первинних практик ціноутворення й ринкової ліквідності в сегменті сертифікатів [9]. Юридична доктрина і практичні огляди також підкреслюють, що 2024 р. став переломним для структуризації аукціонних процедур і GoO як взаємодоповнюваних елементів «зеленої» трансформації енергоринку [6].

Важливо й те, що НКРЕКП зберігає активну нормотворчу позицію: у 2025 р. регулятор оприлюднив проєкт змін до статті 9 базового закону про ВДЕ щодо визнання гарантій походження, що сигналізує про подальше тонке налаштування законодавства для повної правової сумісності системи GoO з європейською практикою та потребами ринку [12].

**Національний план дій з ВДЕ до 2030 року (КМУ № 761-р від 13.08.2024)**

Розпорядження КМУ № 761-р затвердило Національний план дій з ВДЕ до 2030 року як стратегічний документ, що синхронізує національні цільові траєкторії з європейськими орієнтирами та внутрішніми можливостями енергосистеми [8]. План окреслює орієнтири щодо частки ВДЕ у кінцевому енергоспоживанні, механізмів залучення інвестицій, модернізації мереж, розвитку систем зберігання та умов для децентралізованої генерації. За матеріалами експертних оглядів, документ розглядається як міст між політикою декарбонізації та практикою ринку електроенергії, включно з реформою аукціонів підтримки, механізмами GoO та інтеграцією з Національним планом з енергетики і клімату (NECP) [14]. У практичній площині це означає більш прогнозоване регуляторне середовище для девелоперів і кредиторів, а також поступове перенесення фокусу з «зеленого» тарифу на конкурентні та ринково-орієнтовані інструменти.

**Аукціони підтримки та приватні РРА: від концепції до операційних практик**

Юридичні та аналітичні джерела 2024 р. фіксують просування у впорядкуванні аукціонних процедур для ВДЕ, що має критичне значення для формування справедливої ціни підтримки та залучення приватного капіталу [6], [14]. Водночас поява GoO та функціонування реєстру посилюють можливості довгострокових приватних РРА: корпоративні покупки отримують інструмент верифікації «зеленості» електроенергії, а виробники – додатковий дохідний потік із ринку сертифікатів [10], [15]. Перші тендери на GoO, окрім сигналу для цінових очікувань, знижують нормативно-правові ризики, оскільки демонструють операційну здійсненність нових механізмів [9].

**Дані, облік і цифрова сумісність: роль НКРЕКП і DataHub**

Стійкість нової моделі неможлива без належного обліку, розрахунків і прозорості даних. У 2024–2025 рр. регулятор ініціював низку технічних доопрацювань, спрямованих на коректний облік виробників з ВДЕ у DataHub, що спрощує комерційні операції малих учасників ринку, включно з роздрібними моделями та майбутніми схемами енергетичного шерінгу. Хоч оприлюднений у 2025 р. проєкт законодавчих змін НКРЕКП безпосередньо стосується визнання GoO [12], він відображає ширшу тенденцію до гармонізації правового масиву з технічною інфраструктурою обліку та розрахунків. Фактично, нормативні корективи і цифрові оновлення рухаються синхронно, забезпечуючи практичну реалізацію нових ринкових інструментів.

**Інституційні та ринкові наслідки для підприємства і міжнародної кооперації**

Узгоджений запуск GoO та аукціонних механізмів у поєднанні з Планом дій до 2030 р. закладає основу для масштабування бізнес-моделей на базі ВДЕ. Для корпорацій і МСП це означає: (1) можливість структурування довгострокових «зелених» РРА з підтвердженням походження енергії; (2) підвищення доступності фінансування завдяки кращому профілю ризиків і прозорості регуляторних процедур; (3) інтеграцію в транскордонні ланцюги поставок, де GoO стають умовою входу на ринки ЄС [6], [9], [10], [15]. Для держави – поступову заміну фіксованих схем підтримки конкурентними, що зменшує фіскальне навантаження та краще відображає технологічне здешевлення ВДЕ [8], [14].

При цьому залишаються завдання «другого рівня»: подальша деталізація процедур взаємодії учасників у реєстрі GoO (включно з транскордонним визнанням), удосконалення правил балансування для малих виробників, розвиток інфраструктури зберігання та мережевих приєднань, а також регуляторна «надбудова» для енергетичних спільнот і енергетичного шерінгу (у логіці європейських

стандартів). На всі ці аспекти вже частково відповідають чинні акти та проекти змін, однак їх імплементація потребує подальшої координації уряду, регулятора, ОСП/ОСР, донорських програм і ринку [4], [5], [8], [12], [14], [15].

Отже, за 2021–2025 рр. сформовано правову та інституційну матрицю ринку ВДЕ: базовий закон про енергоефективність – як горизонтальний каркас політики [4]; актуалізований закон про альтернативні джерела – як галузева «конституція» для інвестицій та ринкових практик [5]; постанова № 227 – як операціоналізація системи GoO [15], доповнена запуском реєстру й перших тендерів [9], [10]; стратегічний План дій до 2030 р. – як дорожня карта розвитку сектора в координації декарбонізації та ринкової інтеграції [8], [14]. У сукупності ці зміни підвищують інвестиційну привабливість сектору, полегшують доступ МСП і громад до ринку, зміцнюють позиції України у міжнародній кооперації у сфері «зеленої» енергетики та поступово зближують національну модель із регуляторними стандартами ЄС.

## 2. Інструменти міжнародної підприємницької взаємодії у сфері альтернативних джерел енергії

Правові механізми міжнародної кооперації у сфері підприємництва, орієнтованого на відновлювану енергетику, в українському та європейському правопорядках охоплюють комплекс інструментів – від системи гарантій походження (GoO) до приватних довгострокових угод купівлі-продажу електроенергії (PPA) та енергетичних спільнот. Їхня ефективність визначається не лише внутрішнім законодавчим забезпеченням, але й ступенем сумісності з *acquis* ЄС та положеннями Договору про заснування Енергетичного Співтовариства.

### 2.1. Гарантії походження (GoO) як інфраструктура «зеленого» ринку

Впровадження в Україні у 2024 р. повноцінної системи гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел, стало одним із ключових кроків на шляху інтеграції національного енергетичного ринку до правового простору Європейського Союзу. Нормативною основою цього процесу стала постанова Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2024 р. № 227, якою затверджено порядок видачі, обігу та погашення гарантій походження, а також визначено організаційно-правові засади функціонування відповідного державного реєстру [15].

У праві ЄС гарантія походження (Guarantee of Origin, GoO) визначається як стандартизований електронний документ, що посвідчує джерело виробництва 1 МВт·год електричної енергії (ст. 19 Директиви (ЄС) 2018/2001 у редакції Директиви (ЄС) 2023/2413 (RED III)) [11; 13]. Такий документ виконує подвійне призначення: по-перше, забезпечує прозорість інформації для кінцевих споживачів та учасників ринку; по-друге, слугує комерційним інструментом, що дозволяє виокремити «зелений» атрибут енергії та вільно обертати його на ринку незалежно від фізичних потоків електроенергії.

Українська модель GoO, розроблена за участю міжнародних партнерів і донорських організацій, зокрема USAID Energy Security Project, передбачає створення централізованого електронного реєстру, адміністрованого уповноваженим державним органом [10; 15]. Наявність такого інструмента, за оцінками експертів, здатна істотно знизити транзакційні витрати при укладенні як прямих, так і групових угод купівлі-продажу електроенергії (PPA, GPPA), полегшити верифікацію корпоративної нефінансової звітності у сфері сталого розвитку (ESG-звіт) та відкрити доступ до транскордонної торгівлі сертифікатами [10]. Проведення у жовтні 2024 р. перших тендерів на продаж GoO підтвердило готовність національного ринку до формування внутрішньої ціни на «зеленість» електроенергії та започаткувало сегмент біржового обігу таких інструментів [9].

Розвиток правового регулювання триває. У квітні 2025 р. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, оприлюднила проект Закону України «Про внесення змін до статті 9 Закону України “Про альтернативні джерела енергії”» [12]. Запропоновані зміни спрямовані на встановлення механізму взаємного визнання українських гарантій походження з аналогічними інструментами країн – учасниць Енергетичного Співтовариства, а в подальшій перспективі – і держав – членів ЄС. Така гармонізація має особливе значення для суб'єктів господарювання, орієнтованих на експорт, оскільки підтвердження відновлюваного походження енергії дедалі частіше закріплюється у внутрішніх політиках транснаціональних корпорацій та у законодавстві ЄС (зокрема, у межах Регламенту (ЄС) 2023/1115 щодо корпоративної сталості звітності – CSRD).

### 2.2. «Зелені» PPA як інструмент корпоративної декарбонізації

Довгострокові приватні договори купівлі-продажу електроенергії з відновлюваних джерел (Power Purchase Agreements, PPA) – як у форматі on-site (виробництво безпосередньо на об'єкті споживача), так і off-site (поставка через мережеву інфраструктуру) – посідають важливе місце у європейській практиці досягнення корпоративних цілей сталого розвитку. У правовій площині України такі угоди ґрунтуються на положеннях Закону України «Про альтернативні джерела енергії» [5], ринкових правилах та інституційних механізмах, що були запроваджені внаслідок поступової імплементації Директиви (ЄС) 2023/2413 (RED III) [11].

Впровадження національної системи гарантій походження [15] надало PPA додаткову функцію – можливість підтвердження «зеленого» походження електроенергії відповідно до стандартів ЄС. Це, у свою чергу, забезпечує інтеграцію таких договорів у корпоративні стратегії ESG та полегшує виконання вимог Директиви (ЄС) щодо корпоративної сталості звітності (CSRD) для контрагентів на європейському ринку. Як слушно зауважують експерти Dentons (2024) [6], використання верифікованих GoO у межах PPA знижує ризик подвійного обліку обсягів «зеленої» електроенергії, підвищує довіру з боку інвесторів та кредитних установ, а також відкриває українським виробникам доступ до транскордонних ланцюгів поставання, орієнтованих на низьковуглецеву продукцію.

Найбільш перспективними напрямками застосування PPA в українських умовах є енергоємні галузі (металургія, хімічна промисловість) та IT-сектор, де зобов'язання щодо досягнення кліматичної нейтральності дедалі частіше фіксуються у договірних умовах і конкурсній документації. Розвиток конкурентного ринку GoO та формування гнучких правових моделей укладення PPA у середньостроковій перспективі можуть стати одним із визначальних чинників зростання інвестицій у відновлювану енергетику України.

### 2.3. Енергетичні спільноти (RECs/CECs) як форма децентралізованої кооперації

Концепція енергетичних спільнот, відображена у статтях 2 та 22 Директиви (ЄС) 2018/2001 (RED II) і деталізована в Керівних принципах Секретаріату Енергетичного Співтовариства (PG 01/2024) [7], передбачає створення юридичних осіб з відкритим і добровільним членством, які перебувають під ефективним контролем місцевих учасників – фізичних осіб, органів місцевого самоврядування та малих і середніх підприємств. Основною метою таких утворень є не отримання максимального прибутку, а забезпечення екологічних, соціальних і економічних вигод для членів спільноти та території її діяльності.

В українському контексті імплементація цих принципів створює правові передумови для кооперації МСП і територіальних громад у сферах спільного виробництва та споживання енергії, накопичення енергетичних

ресурсів і надання системних послуг з гнучкості. Можливими організаційно-правовими формами для RECs/CECs можуть стати кооперативи, асоціації чи неприбуткові товариства, за умови закріплення територіальної прив'язки контрольних членів і використання виключно відновлюваних технологій [7].

Секретаріат Енергетичного Співтовариства наголошує на необхідності створення сприятливого регуляторного середовища, зокрема спрощення дозвільних процедур, забезпечення недискримінаційного доступу до електричних мереж і програм енергоефективності, а також наданні цільової фінансової підтримки для вразливих споживачів. Реалізація таких підходів може стати важливим чинником розвитку децентралізованої енергетики в Україні та підвищення енергетичної стійкості громад.

#### 2.4. Транскордонні проєкти ВДЕ та спільні аукціони

Відповідно до положень RED III [11], держави – члени ЄС зобов'язані до 2025 р. створити належну правову базу для реалізації спільних міждержавних проєктів у сфері відновлюваної енергетики, а до 2030 р. – запровадити принаймні два таких проєкти (для країн із річним споживанням електроенергії понад 100 ТВт·год – щонайменше три до 2033 р.). Серед передбачених директивою інструментів – механізми статистичного перекидання виробленої «зеленої» енергії, спільне фінансування та проведення аукціонів, а також взаємний обмін гарантіями походження між країнами-учасницями [13].

Для України перспективи участі у таких механізмах пов'язані, насамперед, з членством у Енергетичному Співтоваристві та можливістю укладення спеціальних угод із ЄС після запровадження взаємного визнання GoO [12]. Серед потенційних напрямів варто відзначити створення вітрових кластерів у прибережних регіонах і сонячних кластерів у південних та східних областях країни, з подальшою інтеграцією в експортні енергетичні потоки. Як підкреслюється у дослідженні BDO (2025) [14], синхронізація положень Національного плану дій з відновлюваної енергетики [8] з інструментами RED III відкриває можливості для залучення міжнародних інвестиційних партнерств та оптимізації просторового розміщення генеруючих потужностей у транскордонному вимірі.

Таким чином, система гарантій походження, інститут «зелених» PPA, енергетичні спільноти та механізми транскордонних проєктів утворюють взаємопов'язану правову й ринкову інфраструктуру, яка посилює можливості міжнародної підприємницької взаємодії у сфері відновлюваної енергетики. Їхнє ефективне впровадження та гармонізація з нормами ЄС здатні визначати не лише темпи розвитку внутрішнього ринку ВДЕ, але й позиції України у формуванні спільного енергетичного простору Європи.

### 3. Правові виклики і бар'єри для бізнес-кооперації

Незважаючи на суттєвий прогрес у правовому та інституційному забезпеченні розвитку відновлюваної енергетики в Україні у 2021–2025 рр., зберігається низка викликів, які впливають на темпи та масштаби бізнес-кооперації у сфері ВДЕ.

#### 3.1. Гармонізація стандартів гарантій походження та взаємне визнання

Функціонування національної системи гарантій походження електричної енергії (Guarantees of Origin, GoO), запровадженої постановою Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2024 р. № 227 [15], стало одним із ключових інституційних кроків на шляху інтеграції українського енергетичного ринку до правового простору ЄС. Запуск централізованого державного електронного реєстру GoO [10] створив необхідну інфраструктуру для відокремлення «зеленого» атрибуту від фізичної поставки електроенергії та його самостійного обігу на ринку, що дає змогу формувати прозорий ціновий індикатор «зеленості» електро-

енергії. Проведення у жовтні 2024 р. перших тендерів з продажу GoO [9] засвідчило готовність ринку працювати за новою моделлю та започаткувало біржовий сегмент торгівлі цими інструментами.

Водночас, відсутність повної гармонізації національних процедур і стандартів із європейськими системами, зокрема з платформою **Grexel** – одним із провідних операторів реєстрів у країнах ЄС [19], істотно обмежує взаємне визнання українських гарантій походження в межах ЄС та Енергетичного Співтовариства. Для підприємств-експортерів це має критичне значення, оскільки підтвердження відновлюваного походження електроенергії дедалі частіше закріплюється у внутрішніх політиках транснаціональних корпорацій, договорах купівлі-продажу електроенергії (Power Purchase Agreements, PPA) та актах права ЄС [6; 10].

Вирішення цієї проблеми передбачене у проєкті Закону України «Про внесення змін до статті 9 Закону України “Про альтернативні джерела енергії”», оприлюдненому НКРЕКП у квітні 2025 р. [12]. Запропоновані зміни спрямовані на запровадження механізмів взаємного визнання українських GoO із сертифікатами, що видаються у державах – учасниках Енергетичного Співтовариства, а надалі – і в країнах ЄС. Це відповідає вимогам статті 19 Директиви (ЄС) 2018/2001 у редакції Директиви (ЄС) 2023/2413 (RED III) [11] та положенням Керівних принципів PG 01/2024 Секретаріату Енергетичного Співтовариства [7], які визначають необхідність інтероперабельності національних реєстрів, уніфікації формату GoO та спрощення процедур їх обігу.

Отже, повна правова й технічна сумісність української системи GoO з європейською практикою є передумовою для доступу виробників до ринків ЄС, підвищення ліквідності внутрішнього ринку «зелених» сертифікатів і розширення міжнародної бізнес-кооперації у сфері ВДЕ.

#### 3.2. Дозвільні процедури та доступ до мереж

Право Європейського Союзу у сфері ВДЕ, зокрема положення Директиви (ЄС) 2023/2413 (RED III) та супровідні керівні документи Європейської комісії [11; 13; 18], передбачає створення «зон прискореного розвитку» (renewables acceleration areas), у межах яких держави-члени впроваджують спрощені й пришвидшені дозвільні процедури для проєктів ВДЕ. Ці процедури включають скорочення строків розгляду заяв, застосування принципу «мовчазної згоди» та проведення інтегрованих екологічних оцінок на етапі просторового планування.

В Україні такі інструменти поки що не імplementовані у повному обсязі. Як свідчить практика девелоперів, залишаються проблеми непрозорого розподілу доступної пропускної спроможності мереж, обмеженого планування розвитку інфраструктури та тривалих строків приєднання до електричних мереж. Для масштабних сонячних і вітрових проєктів, де часовий фактор безпосередньо впливає на рентабельність інвестицій, ці бар'єри є особливо критичними.

Відповідно до Керівних принципів PG 01/2024 Секретаріату Енергетичного Співтовариства [7], мінімізація адміністративних перешкод потребує впровадження механізму «єдиного вікна» для дозвільних процедур, обов'язкової цифровізації процесів подання та розгляду заяв, а також публікації актуальних даних про доступні слоти підключення. Оскільки ці рекомендації досі не мають обов'язкового статусу в Україні, це призводить до додаткових часових затримок і підвищує транзакційні витрати для бізнесу.

#### 3.3. Мережі та накопичення енергії

Вирішення питань дозвільних процедур і доступу до мереж безпосередньо пов'язане з іншим ключовим викликом – модернізацією електромереж і розвитком систем накопичення енергії, без яких інтеграція значної частки ВДЕ є неможливою.

Міжнародні зобов'язання, ухвалені на Конференції сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (COP28), передбачають утричі збільшити світові встановлені потужності ВДЕ до 2030 року [1; 17]. За оцінками Міжнародного енергетичного агентства (IEA), для досягнення цієї цілі необхідно глобально побудувати або модернізувати понад 25 млн км ліній електропередач та ввести в експлуатацію понад 1 500 ГВт потужностей систем накопичення енергії (Battery Energy Storage Systems, BESS) [3].

В українських умовах модернізація мереж є не лише технічною, а й правовою проблемою. Чинна нормативна база не містить спеціалізованого правового режиму для BESS, а ринкові правила не формують окремого сегмента для надання послуг гнучкості чи резервування (capacity/ancillary services). Це знижує зацікавленість інвесторів у створенні проєктів накопичення енергії, навіть за умов високої потреби в балансуванні об'єднаної енергосистеми.

Відсутність належного регулювання та економічних стимулів для впровадження BESS є критичним чинником, який стримує розвиток спільних українсько-міжнародних проєктів. Правове визнання BESS як окремого виду діяльності відкрило б додаткові джерела доходів для інвесторів і створило умови для участі в регіональних ринках допоміжних послуг.

### 3.4. Перехід до ринкових механізмів

Поступовий відхід від механізму фіксованого «зеленого» тарифу на користь конкурентних інструментів – аукціонів, довгострокових договорів купівлі-продажу електроенергії (Power Purchase Agreements, PPA) та системи гарантій походження (GoO) – закріплений у національних актах [5; 8; 14; 15] і відповідає сучасним європейським підходам [11; 13]. Такий перехід сприяє ринковому ціноутворенню, зменшенню фіскального навантаження на державу та підвищенню конкурентності інвестиційних проєктів у ВДЕ.

Водночас, для забезпечення прогнозованості інвестиційної діяльності необхідна стабільність регуляторного середовища. Часті зміни процедур, відсутність довгострокових зобов'язань з боку держави щодо правил доступу до ринку чи умов підтримки можуть знизити інтерес приватного та інституційного капіталу, особливо у проєктах з тривалим строком окупності.

Додатковим викликом є наближення українських вимог до стандартів Директиви (ЄС) 2022/2464 (Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD) [16], яка запроваджує обов'язкову інтеграцію нефінансової звітності (включно з підтвердженням джерел походження електроенергії) у корпоративну звітність. Для суб'єктів господарювання, що працюють з контрагентами у ЄС, це означає необхідність належного документування «зеленості» енергії, у тому числі через GoO, а також приведення внутрішніх політик у відповідність до вимог європейської таксономії сталого фінансування.

### 3.5. Інтеграція енергетичних спільнот у правове поле

Керівні принципи PG 01/2024 Секретаріату Енергетичного Співтовариства [7] визначають ключові риси енергетичних спільнот (Renewable Energy Communities, RECs; Citizen Energy Communities, CECs) – територіальну прив'язку контрольних членів, неприбуткову мету та використання виключно відновлюваних джерел енергії. У країнах ЄС та державах Енергетичного Співтовариства такі спільноти довели ефективність як інструмент децентралізації енергетичного сектору, підвищення енергетичної безпеки громад та залучення місцевого бізнесу до «зеленої» трансформації.

В Україні наразі немає спеціального закону, який би комплексно регламентував створення, управління та взаємодію RECs/CECs з ринком електроенергії. Це обмежує коопераційні можливості малого й середнього бізнесу,

органів місцевого самоврядування та громадян, попри наявність позитивного зарубіжного досвіду [19]. Запровадження відповідного правового регулювання сприятиме розвитку децентралізованої генерації та розширенню спектра інвестиційних моделей у секторі ВДЕ.

### 3.6. Глобальні виклики та зовнішні чинники

Аналітичні дані IEA, IRENA та інших міжнародних організацій свідчать, що за нинішніх темпів зростання потужностей ВДЕ світове співтовариство ризикує не досягти цілі «3x» до 2030 р., визначеної на COP28 [2; 3; 17]. Це посилює конкуренцію за капітал, технології та кваліфіковані ресурси з боку великих економік – ЄС, США та Китаю, які активно стимулюють «зелену» трансформацію своїх енергетичних систем.

Для України ці умови означають потребу не лише у вдосконаленні внутрішнього правового поля, а й в активній участі в міжнародних форматах співпраці – транскордонних проєктах, спільних аукціонах і механізмах статистичного перекидання енергії, передбачених RED III [11; 13]. Це забезпечить доступ до зовнішніх інвестиційних ресурсів, підвищить конкурентоспроможність на регіональному ринку електроенергії та зміцнить позиції України у спільному європейському енергетичному просторі.

Таким чином, усунення правових бар'єрів – від гармонізації системи GoO до створення нормативної бази для BESS і енергетичних спільнот – є ключовою умовою масштабування бізнес-кооперації у сфері ВДЕ. Узгодженість правових норм із європейськими стандартами не лише сприятиме інвестиційній привабливості, але й пришвидшить інтеграцію України у внутрішній енергетичний ринок ЄС, забезпечивши стійке місце країни в системі трансформаційних процесів європейської енергетики.

## 4. Рекомендації та перспективні моделі міжнародного підприємництва у сфері альтернативних джерел енергії

### 4.1. Рекомендації на рівні державної політики

Враховуючи правові виклики, ідентифіковані у розділі 3, та європейські інтеграційні зобов'язання України, пропонується реалізувати такі пріоритетні заходи державної політики у сфері відновлюваної енергетики:

**Завершення правового визнання системи гарантій походження (GoO) на зовнішніх ринках.** Необхідно забезпечити взаємне визнання українських гарантій походження з сертифікатами, виданими у державах – членах Енергетичного Співтовариства та Європейського Союзу. Це передбачає приєднання до уніфікованих стандартів обігу GoO, інтеграцію національного електронного реєстру із сумісними європейськими платформами (зокрема Gexel) та забезпечення повної інтероперабельності процедур [12]. Такий крок не лише розширить доступ українських виробників до ринків ЄС, але й підвищить ліквідність внутрішнього ринку «зелених» сертифікатів.

**Повна імплементація інституту енергетичних спільнот (RECs/CECs) у законодавство.** На основі положень Керівних принципів PG 01/2024 Секретаріату Енергетичного Співтовариства [7] слід закріпити у правовій системі України механізми створення, управління та функціонування енергетичних спільнот. Це має включати надання їм права доступу до ринку допоміжних послуг, можливості продажу гнучкості оператору системи розподілу, а також спрощеного підключення до мереж. Така імплементація сприятиме розвитку децентралізованої генерації та залученню малого й середнього бізнесу до енергетичного переходу.

**Оцифрування та спрощення дозвільних процедур у сфері ВДЕ відповідно до вимог RED III.** Відповідно до положень Директиви (ЄС) 2023/2413 (RED III) та супровідних актів Європейської комісії [5; 6], необхідно впровадити модель «прискореного розгляду» (permitting) для проєктів у визначених зонах пріоритетного розвитку. Це передбачає повну цифровізацію процесу подання

та розгляду заяв, запровадження механізму «єдиного вікна» та синхронізацію мережевого планування з аукціонами приєднання. Такі заходи зменшать адміністративні бар'єри та скоротять терміни реалізації проєктів.

**Стимулювання укладання довгострокових договорів купівлі-продажу електроенергії (PPA).** Для забезпечення прогнозованості інвестицій у ВДЕ необхідно створити сприятливі умови для укладання корпоративних та державних PPA. Доцільними є запровадження податкових пільг, надання державних гарантій виконання контрактів, а також залучення кредитних інструментів міжнародних фінансових організацій (IFC, EBRD, EIB) [3]. Це дозволить промисловим споживачам фіксувати ціну на «зелену» електроенергію на тривалий період, зменшити ризики цінової волатильності та відповідати вимогам корпоративної сталості (CSRD).

#### 4.2. Рекомендації та перспективні бізнес-моделі для корпоративного сектору

У сучасних умовах інтеграції України до внутрішнього енергетичного ринку ЄС ключову роль у розвитку відновлюваної енергетики відіграє приватний сектор. Нижче наведено чотири перспективні моделі міжнародного підприємництва у сфері ВДЕ, адаптовані до українських реалій та узгоджені з вимогами європейського права та ринкової практики.

**Корпоративні PPA та використання системи гарантій походження (GoO) для експортоорієнтованих виробників.** Сутність цієї моделі полягає в укладанні довгострокових договорів купівлі-продажу електроенергії з відновлюваних джерел (Power Purchase Agreements, PPA) – як у форматі on-site (генерація безпосередньо на об'єктах споживача), так і off-site (постачання з віддалених електростанцій). Обсяги виробленої та спожитої «зеленої» електроенергії фіксуються у системі GoO, що дає змогу забезпечити належну звітність за стандартами CDP, RE100 та відповідність вимогам Директиви (ЄС) 2022/2464 (Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD) [11; 12; 16]. Європейська практика показує успішні приклади реалізації таких моделей транснаціональними корпораціями – Amazon, Google, ArcelorMittal, які використовують PPA і GoO для зниження вуглецевого сліду (Score 2) та отримання доступу до «зелених» ланцюгів постачання [3; 9–11].

**Енергетичні спільноти малих і середніх підприємств (RECs/CECs) у промислових зонах і технопарках.** У межах цієї моделі малі та середні підприємства об'єднують зусилля для спільного будівництва дахових сонячних або вітрових електростанцій, розгортання локальних систем накопичення енергії (Battery Energy Storage Systems, BESS) та продажу послуг гнучкості оператору системи розподілу. Такий підхід відповідає концепції Renewable Energy Communities (RECs) та Citizen Energy Communities (CECs), закріпленій у RED III та деталізованій у Керівних принципах PG 01/2024 [7; 11; 13]. У європейських країнах подібні ініціативи вже впроваджуються, забезпечуючи зниження рівня LCOE (Levelized Cost of Energy), підвищення енергетичної стійкості та оптимізацію операційних витрат [7].

**«Зелені» транспортні кластери.** Ця модель охоплює комплексну декарбонізацію транспортного сектору, зокрема електрифікацію вантажоперевезень, використання стійкого авіаційного палива (Sustainable Aviation Fuel, SAF), застосування shore power у портах та розвиток зарядної інфраструктури для водневого транспорту. Розвиток таких механізмів відповідає цілям та вимогам права Європейського Союзу у сфері відновлюваної енергії, зокрема положенням RED III та супровідним секторальним політикам ЄС щодо транспорту [11; 13].

У країнах ЄС подібні ініціативи вже впроваджуються з метою зменшення викидів транспортного сектору, інтеграції логістичної інфраструктури у «зелену» трансфор-

мацію та створення нових ринків для енергетичних компаній.

**Спільні державо-приватні проєкти (Joint Public-Private Projects, JPP) у зонах пріоритетного розвитку мереж.** Ця модель ґрунтується на механізмах «зон прискореного розвитку» (Renewables Acceleration Areas, RAA), передбачених Директивою (ЄС) 2023/2413 (RED III) [11], і передбачає реалізацію проєктів з відновлюваної енергетики за участю держави та приватного сектору із залученням фінансування від міжнародних фінансових організацій та експортних кредитних агентств. Ключовими умовами є гарантований доступ до мережевої інфраструктури, пріоритетність розгляду дозвільної документації та спрощені адміністративні процедури.

Показовим є приклад Іспанії, де в рамках морського просторового планування визначено пріоритетні зони для офшорної відновлюваної енергетики, що за своїм підходом відповідають концепції RAA. Такий підхід, як свідчить дослідження Öko-Institut, поєднує інструменти територіального планування з пільговими регуляторними режимами, що дозволяє прискорити розгортання відновлюваних потужностей та зменшити адміністративні бар'єри [20].

**Висновки.** Проведене дослідження засвідчило, що сучасна правова архітектура міжнародного співробітництва у сфері підприємницької діяльності з використанням відновлюваних джерел енергії перебуває у фазі інтенсивної трансформації, зумовленої як глобальними кліматичними орієнтирами (UAE Consensus, ціль «3×» COP28), так і внутрішніми процесами гармонізації законодавства України з acquis ЄС та положеннями Договору про заснування Енергетичного Співтовариства. Ключовими імпульсами цього процесу виступають оновлені регуляторні рамки Європейського Союзу (RED III, CSRD), впровадження в Україні системи гарантій походження електроенергії (GoO), розвиток механізмів «зелених» PPA, аукціонів підтримки, енергетичних спільнот (RECs/CECs) та перехід до конкурентних ринкових інструментів.

Встановлено, що українська модель нормативного забезпечення ВДЕ у 2021–2025 рр. сформувала багаторівневу інституційну основу для масштабування міжнародної підприємницької кооперації. Прийняття оновлених базових законів, запуск національного реєстру GoO, затвердження Національного плану дій з ВДЕ до 2030 року та впорядкування аукціонних механізмів забезпечили правову сумісність ключових інструментів ринку з європейськими стандартами. Це, у свою чергу, підвищує інвестиційну привабливість сектору, відкриває доступ до транскордонних ланцюгів постачання та створює умови для інтеграції України у внутрішній енергетичний ринок ЄС.

Разом з тим, дослідження ідентифікувало низку правових викликів, подолання яких є критичним для подальшого розвитку бізнес-кооперації. До них належать: неповна гармонізація стандартів GoO та відсутність механізмів взаємного визнання з ЄС; відставання у впровадженні прискорених дозвільних процедур і створенні «зон прискореного розвитку»; нормативна невизначеність щодо систем накопичення енергії (BESS) і надання послуг гнучкості; відсутність спеціального правового регулювання енергетичних спільнот; недостатня інтеграція корпоративних вимог CSRD у національну практику.

Перспективи розвитку міжнародної підприємницької взаємодії у сфері ВДЕ визначаються поєднанням внутрішніх реформ та активної участі у європейських і глобальних механізмах співпраці. Стратегічними орієнтирами виступають:

- завершення правової та технічної інтеграції української системи GoO до європейського простору;
- імплементація інституту енергетичних спільнот у національне законодавство;

– цифровізація та дерегуляція процедур приднання до мереж і отримання дозволів;  
 – формування умов для масового укладання довгострокових «зелених» РРА;  
 – розвиток транскордонних проєктів і спільних аукціонів у рамках RED III.

Таким чином, ефективне поєднання правової гармонізації, інфраструктурної модернізації та ринкової інтеграції здатне забезпечити Україні статус ключового регіонального хабу відновлюваної енергетики, сприяти залученню масштабних міжнародних інвестицій та закріпити її позиції як активного учасника європейської енергетичної трансформації.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Ambrose J. Almost 120 countries vowed to triple renewables by 2030 – how is it going? *The Guardian*. 2024 Nov 20. URL: <https://www.theguardian.com/environment/2024/nov/20/countries-vowed-triple-renewables-2030-how-going>
2. Chestney N. Renewable energy to fall short of UN goal to triple by 2030, IEA says. *Reuters*. 2024 Oct 9. URL: <https://www.reuters.com/business/energy/renewable-energy-fall-short-un-goal-triple-by-2030-iea-says-2024-10-09>
3. International Energy Agency. *Renewables 2024: Analysis and forecast to 2030*. Paris : IEA, 2024. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.iea.org/reports/renewables-2024>
4. Про енергетичну ефективність : Закон України від 21.10.2021 № 1818-IX [Електронний ресурс] // *Законодавство України / Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1818-20#Text>
5. Про альтернативні джерела енергії : Закон України від 20.02.2003 № 555-IV (ред. від 09.02.2025) [Електронний ресурс] // *Законодавство України / Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-15#Text>
6. Ukraine takes legislative steps to improve green energy landscape – guarantees of origin for renewables and clearer procedure for renewable energy auctions [Електронний ресурс] // *Dentons*. 15 берез. 2024. URL: <https://www.dentons.com/en/insights/articles/2024/march/15/ukraine-takes-legislative-steps-to-improve-green-energy-landscape>
7. Energy Community Secretariat. *Policy Guidelines on the concepts of energy communities* : PG 01/2024 / 12 March 2024 [Електронний ресурс] // *Energy Community Secretariat*. Vienna, 12 берез. 2024. URL: [https://www.energy-community.org/dam/jcr%3A70bed24f-42b1-41b4-920e-a451dd54f070/PG%20on%20energy%20communities\\_ECS\\_12032024.pdf](https://www.energy-community.org/dam/jcr%3A70bed24f-42b1-41b4-920e-a451dd54f070/PG%20on%20energy%20communities_ECS_12032024.pdf)
8. Про затвердження Національного плану дій з відновлюваної енергетики на період до 2030 року : Розпорядження КМУ від 13.08.2024 № 761-р [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-2024-p#Text>
9. The first tenders for guarantees of origin of «green» energy [Електронний ресурс] // *UA-Energy*. 18 жовт. 2024. URL: <https://ua-energy.org/en/posts/18-10-2024-cbdf2a5a-9ba6-45ea-8997-fa3eb77803ff>
10. The Launch of the Guarantee of Origin Register: USAID ESP Empowers Ukrainian Businesses Choose Renewable Energy [Електронний ресурс] // *USAID Energy Security Project*. 22 серп. 2024. URL: <https://energysecurityua.org/news/the-launch-of-the-guarantee-of-origin-register-usaid-esp-empowers-ukrainian-businesses-choose-renewable-energy/>
11. Directive (EU) 2023/2413 of the European Parliament and of the Council of 18 October 2023 on the promotion of the use of energy from renewable sources (recast) (RED III) [Електронний ресурс] // *EUR-Lex*. 18 жовт. 2023. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2023/2413/oj/eng>
12. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП). Оприлюднюється проєкт Закону України «Про внесення змін до статті 9 Закону України «Про альтернативні джерела енергії»» (визнання гарантій походження) [Електронний ресурс], 28 квіт. 2025 р. // *НКРЕКП*. URL: <https://www.nerc.gov.ua/news/opriyudnyuetsya-proyekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-statti-9-zakonu-ukrayini-pro-alternativni-dzherela-energiyi>
13. Renewable energy – directive, targets and rules [Електронний ресурс] // *European Commission – Energy*. Оновлено 20 лист. 2023. URL: [https://energy.ec.europa.eu/topics/renewable-energy/renewable-energy-directive-targets-and-rules/renewable-energy-directive\\_en](https://energy.ec.europa.eu/topics/renewable-energy/renewable-energy-directive-targets-and-rules/renewable-energy-directive_en)
14. Впровадження Національного плану з енергетики і клімату до 2030 року [Електронний ресурс] // *BDO в Україні*. 19 берез. 2025. URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2025/on-the-electricity-market-in-ukraine-national-plan-until-2030>
15. Кабінет Міністрів України. Про запровадження гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії : Постанова від 27 лют. 2024 р. № 227 [Електронний ресурс] // *Законодавство України / Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2024-%D0%BF#Text>
16. Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting (CSRD) [Електронний ресурс] // *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj>
17. International Renewable Energy Agency (IRENA), Global Renewables Alliance (GRA), COP28 Presidency. Tripling Renewable Power and Doubling Energy Efficiency by 2030: Crucial Steps towards 1.5 °C. Abu Dhabi : IRENA, 2023. [Електронний ресурс]. URL: [https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2023/Oct/COP28\\_IRENA\\_GRA\\_Tripling\\_renewables\\_doubling\\_efficiency\\_2023.pdf](https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2023/Oct/COP28_IRENA_GRA_Tripling_renewables_doubling_efficiency_2023.pdf)
18. Acceleration areas for renewables [Електронний ресурс] // European Commission, Joint Research Centre – Energy and Industry Geography Lab. URL: [https://joint-research-centre.ec.europa.eu/scientific-tools-and-databases-0/energy-and-industry-geography-lab-0/acceleration-areas-renewables\\_en](https://joint-research-centre.ec.europa.eu/scientific-tools-and-databases-0/energy-and-industry-geography-lab-0/acceleration-areas-renewables_en)
19. Simonova A. Implementation of Guarantees of Origin in the Energy Community – Lessons Learnt [Електронний ресурс]. Graxel. 2025. URL: <https://graxel.com/implementation-of-guarantees-of-origin-in-the-energy-community-lessons-learnt/>
20. Wingenbach M., Dünzen K., Krieger S., Gibson J. *Overview of Renewable Energy Spatial Planning and Designation of Acceleration Areas in Selected EU Member States*. Freiburg : Öko-Institut e.V, 2024. 65 p. URL: <https://www.oeko.de/fileadmin/oekodoc/RE-Spatial-Planning-Acceleration-in-EU-MS.pdf>